

İDARİ YARGIDA SÜRE AŞIMI NEDENİYLE İSTİNAF BAŞVURUSUNUN REDDİ KARARLARI VE ANAYASA MAHKEMESİNİN YAKLAŞIMI

RULINGS TO REJECT THE REQUESTS OF APPEAL DUE TO DEADLINE IN ADMINISTRATIVE JUSTICE AND THE APPROACH OF THE CONSTITUTIONAL COURT

İsmail Hakkı KONUŞ*

ÖZ

Esas bakımdan temyiz kanun yoluna kapalı uyuşmazlıklarda, ilk kez bölge idare mahkemeleri tarafından verilen istinaf süre ret kararlarına karşı kanun yoluna başvurulup başvurulamayacağı bir tartışma konusu idi. Anayasa Mahkemesinin yakın tarihli bir kararı ile anılan kararların temyiz kanun yolu kapalı olarak verilmesi; adil yargılanma hakkı, hak arama özgürlüğü kapsamında mahkemeye erişim hakkı ve etkili başvuru hakkının ihlaline yol açtığına karar verilmiş olup ilgili normlar Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir. Böylelikle artık istinaf mercilerinin söz konusu süre ret kararlarına karşı kanun yoluna başvurulabilmesinin yolu açılmıştır. Bu duruma benzer bir şekilde; esas bakımından istinaf kanun yolu kapalı uyuşmazlıklar hakkında ilk derece mahkemeleri tarafından kesin olarak verilen süre ret kararlarına karşı da kanun yolunun açık olması gerektiği savunulabilir. Nitekim anılan ilk derece mahkeme kararları, ilgililerin temel hak ve özgürlüklerini ihlal edici niteliktedir. Bununla birlikte ilk derece mahkemelerinin söz konusu süre ret kararlarına karşı kanun yoluna gidilebileceğine ilişkin İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin ilgili iptal kararı da

---

Makalenin Geliş Tarihi : 14.06.2023

Makalenin Kabul Tarihi : 07.07.2023

DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/tcdanistay.10>

* İdari Yargı Hâkim Adayı

konusismailhakki@gmail.com ORCID ID: 0009-0002-6093-1045

göz önünde bulundurulduğunda, anılan yasada gerekli düzenlemelerin yapılması hukuk devleti ilkesinin bir gereğidir.

Anahtar Kelimeler: Kanun Yolu, İstinaf, Süre Aşımı, Anayasa Mahkemesi, Temel Hak ve Özgürlükler

ABSTRACT

Regional administrative courts had rejected appeals due to problem of deadlines. It was a matter of debate whether there was a legal remedy against this ruling. Recently the constitutional court ruled, referring to these rulings denying the possibility to appeal due to problem of deadline, that such rulings violate the right to a fair trial, the right to access to court and the right to effective legal protection. In this context it could be defended, that definitive court rulings by trial courts, solely regarding the procedural requirements, also violate these rights by also denying the possibility to appeal regarding the substantive matters. As a matter of fact, the aforesaid trial courts rulings violate fundamental rights and freedoms of those concerned. However, there is no statute in Administrative Jurisdiction Procedures Law regarding appeals in these above-mentioned cases. Because of aforesaid ruling of the Constitutional Court, it is a necessity in accordance with the rule of law to make laws closing this regulatory gap.

Keywords: Legal Remedy, Appeal, Timeout, Constitutional Court, Fundamental Rights and Freedoms

1. GENEL OLARAK

Kanun yolu, “bir yargı yeri tarafından verilen ve hukuka aykırı olduğu ileri sürülen bir kararın aynı veya başka bir yargı yeri tarafından incelenmesini sağlayan” bir hukuki yoldur¹. Ülkemizde 18.06.2014 tarih ve 6545 sayılı Kanun ile birlikte üç dereceli bir idari yargı sistemi hayata geçirilmiştir. Bu kapsamda; ilk derecede yerel mahkemeler, ikinci derecede istinaf kanun yolu olarak bölge idare mahkemeleri ve üçüncü derecede temyiz kanun yolu olarak Danıştay görevli mahkemelerdir. Taraflara kanun koyucu tarafından, yerel

¹ KALABALIK, Halil, İdari Yargılama Usulü Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, s. 399.

mahkemece verilen ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu (İYUK) m. 45/1 uyarınca istinaf kanun yolu açık esasa ilişkin kararların tebliğinden itibaren otuz gün içinde bölge idare mahkemesi nezdinde istinaf kanun yoluna başvurma; bölge idare mahkemesince verilen ve İYUK m. 46 uyarınca temyiz kanun yolu açık esasa ilişkin kararların tebliğinden itibaren ise otuz gün içinde Danıştay nezdinde temyiz kanun yoluna başvurma imkânı getirilmiştir.

Kanun'da çalışmamızın ana konusunu teşkil eden istinafın sebepleri sayılmış değildir. Nitekim İYUK m. 45/1'de genel olarak “*idare ve vergi mahkemelerinin kararlarına karşı istinaf yoluna başvurulabilir*” şeklinde ifade edilmiştir. Bununla birlikte yerel mahkemenin olaylara, delillere ve hukuki sebeplere ilişkin olarak yargılama sürecindeki eksiklikleri veya yanlışlıkları genel itibarıyla istinaf sebebi olarak gösterilebilir. Bunun yanında yerel mahkemenin yargılama sürecindeki usul hukuku veya maddi hukuka ilişkin hataları bakımından da istinaf kanun yoluna başvurulabilir².

İstinaf başvurusunun süresinde olmaması nedeniyle yerel mahkemece istinaf süre ret kararlarının istinaf kanun yoluna açık olup olmadığı konusunda kanunda açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak İYUK m. 45/2'nin atfıyla İYUK m. 48/6'da yer alan düzenlemenin kıyasen istinaf için de uygulanacağı söylenebilir. Bu durumda, istinaf başvurusunun süresinde olmadığına ilişkin yerel mahkemenin kararına karşı, kararın tebliğinden itibaren yedi gün içerisinde istinaf kanun yoluna başvurulabilecektir³.

Yerel mahkeme, istinaf başvurusunun süresinde olduğunu düşünerek dosyayı bölge idare mahkemesine göndermesi durumunda ise bölge idare mahkemesi, istinaf başvurusunun süresinde olmadığını tespit ederse istinaf başvurusunu süre aşımı nedeniyle reddedecektir.

Uyuşmazlığın esasının temyize kapalı olduğu durumlarda, ilk kez bölge idare mahkemesince verilen istinaf süre ret kararının kesin olup olmadığına yönelik olarak da kanunda açık bir düzenleme

² ÇAĞLAYAN, Ramazan, İdari Yargılama Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 768.

³ a.g.e., s. 769.

bulunmamaktadır. Ancak uygulamada yine İYUK m. 45/2'nin atfıyla İYUK m. 48/7 uyarınca söz konusu kararların kesin olacağına yönelik bir yorum hâkim idi. Bununla birlikte çalışmamızın inceleme konusu olan Anayasa Mahkemesinin 20/07/2022 tarihli 2022/48 E., 2022/93 K. sayılı kararıyla, İYUK m. 45/2'nin birinci cümlesi ve İYUK m. 48/7'de yer alan “ve 6'ncı” ibaresi “*istinafin kanuni süre geçtikten sonra yapılması hali*” yönünden iptal edilmiştir. Dolayısıyla artık ilk kez istinaf mercileri tarafından verilecek istinaf süre ret kararlarının temyiz kanun yoluna açılması gerekmektedir.

Çalışmamızda; istinaf kanun yolunun genel bir tanımı yapıldıktan sonra istinaf kanun yolunda usul ve esas incelemeleri konuları açıklanacaktır. Devamında ise istinafta süre ret kararları açıklandıktan sonra anılan Anayasa Mahkemesi kararı, temel hak ve özgürlükler çerçevesinde sakıncaları ile birlikte incelenecektir.

2. İDARİ YARGIDA İSTİNAF KANUN YOLU İNCELEMESİ VE BAŞVURU SÜRESİ

İstinaf, Arapça kökenli bir kelime olup lügatte bir anlamı “*yeniden başlama*”, diğer anlamı “*bidâyet mahkemesinden verilen hükmün bir üst mahkemeye başvurarak feshini isteme*” olarak ifade edilmiştir⁴. Yargılama hukukundaki anlamı ise yerel mahkeme tarafından verilen bir kararın istinaf mahkemeleri tarafından tekrardan incelenmesi imkânını sağlayan kanun yolu anlamına gelmektedir⁵. Bu anlamda istinaf kanun yolu incelemesinde yerel mahkemenin kararları, hem maddi hem de hukuki yönden denetlenmektedir.

2.1. Usuli İnceleme

İstinaf başvurusu yapılması neticesinde bölge idare mahkemesi, istinaf başvurusunu bir ilk incelemeye tabi tutacaktır. Bu incelemenin aynısı kararı veren yerel mahkeme tarafından da yapılmaktadır. İYUK m. 45/2 gereğince istinaf, temyiz zinciri şeklinde ve usullerine tabidir. Buna göre bu incelemede gerekli harç ve giderlerin ödenip ödenmediği, dilekçenin

⁴ DEVELLİOĞLU, Ferit, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Aydın Kitabevi, Ankara, 2007, s. 461.

⁵ ÇAĞLAYAN, Ramazan, İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları (Fransa-Türkiye Mukayeseli Bir Deneme), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 299.

İYUK m. 3'e uygun bir şekilde düzenlenip düzenlenmediği, istinaf başvurusunun süresinin yapıp yapılmadığı ve istinafa konu edilen yerel mahkeme kararının kesin bir karar olup olmadığı hususları bakımından bir ilk inceleme yapılmaktadır⁶.

İlk inceleme neticesinde bölge idare mahkemesince dilekçenin İYUK m. 3'teki şartlara uygun bir şekilde düzenlenmediğinin tespiti halinde bu eksikliklerin giderilmesi için ilgiliye on beş günlük süre verilir. Bu süre içerisinde söz konusu eksiklikler giderilmezse istinaf isteminde bulunulmamış sayılmasına karar verilir. İstinaf başvurusunun süresinde yapılmamasının tespiti halinde ise istinaf isteminin reddine karar verilir. İstinaf başvurusu sırasında gerekli harç ve giderlerin tamamının ödenmemesi durumunda bu eksikliklerin yedi günlük süre içerisinde tamamlanması hususu ilgiliye yazılı olarak bildirilir. Bu süre içerisinde harçların tamamlanması durumunda istinaf edilmemiş sayılmasına karar verilir. İstinaf isteminin kanuni süre geçtikten sonra veya kesin bir karar hakkında olması durumunda ise istinaf isteminin reddine karar verilir. İlk inceleme neticesinde yerel mahkeme tarafından verilen bu kararlara karşı İYUK m. 48/6 uyarınca yedi gün içerisinde istinaf kanun yoluna başvurulabilir⁷.

Söz konusu ilk inceleme hususları bakımından verilen bölge idare mahkemeleri kararlarının İYUK m. 45/2 atfıyla İYUK m. 48/7 uyarınca kesin kararlar olduğuna yönelik bir uygulama ve kabul mevcuttu⁸. Ancak çalışmamızın devamında da yer vereceğimiz şekilde Anayasa Mahkemesinin 20/07/2022 tarihli 2022/48 E., 2022/93 K. sayılı kararı ile, İYUK m. 45/2'nin birinci cümlesi ve İYUK m. 48/7'de yer alan “ve 6'ncı” ibaresi, “*istinafın kanuni süre geçtikten sonra yapılması hali*” yönünden iptal edilmiştir. Bu durumda artık ilk kez istinaf yargı merci tarafından verilecek olan istinaf süre ret kararları temyiz kanun yolu açık bir şekilde verilebilecektir.

⁶ YILMAZ, Sevda, “6545 ve 6552 Sayılı Kanunlar Çerçevesinde İdari Yargılama Usulü Değişiklikleri”, TAAD, Sayı: 28, 2016, s. 430.

⁷ SEVİNÇ, Ekin, “Türk İdari Yargılama Hukukunda İstinaf Kanun Yolu”, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, 2018, s. 97.

⁸ YILMAZ, Sevda, a.g.e., s. 431.

Dolayısıyla netice itibarıyla istinaf yargı mercilerinin yapmış oldukları usuli inceleme neticesinde; istinaf isteminin incelenmeksizin reddi, istinaf edilmemiş sayılması, istinaf isteminin süre yönünden reddi, karar verilmesine yer olmadığı ve gönderme kararlarını verebileceği söylenebilir⁹.

2.2. Esas Bakımından İnceleme

Bölge idare mahkemeleri, istinaf başvurularını ilk inceleme hususları bakımından inceledikten sonra başvuruyu esas bakımından incelemeye başlamaktadır. Temyiz kanun yolundan farklı olarak istinaf kanun yolunda, yerel mahkemenin kararı hem maddi hem de hukuki yönden incelenmektedir. Temyiz kanun yolunda ise sadece hukukilik denetimi söz konusu olmaktadır. Böylelikle bölge idare mahkemeleri tarafından yerel mahkemedeki incelemeye benzer bir şekilde uyuşmazlığın maddi boyutu da incelenmekte, gerektiğinde bilirkişi incelemesi, keşif vb. delillere başvurulabilmektedir.

İstinaf yargı mercileri, yerel mahkemenin kararını hukuka uygun bulunduğu takdirde istinaf başvurusunun reddine karar verecektir. Karardaki maddi hataların düzeltilmesi mümkün ise gerekli düzeltmeyi yapmak suretiyle istinaf başvurusunun reddine karar verecektir (İYUK m. 45/3).

Yerel mahkemenin kararının hukuka uygun bulunmaması durumunda ise istinaf başvurusunun kabulü ile yerel mahkemenin kararının kaldırılmasına karar verecektir. Bu durumda bölge idare mahkemeleri, işin esası hakkında yeni bir karar verecektir (İYUK m. 45/4).

Adli yargıda Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) m. 25 gereğince “ taraflarca getirilme ilkesi” caridir. Dolayısıyla idari yargıdan farklı olarak adli yargıda, kural olarak, hâkim kendiliğinden delil getirememektedir. Bu durumda adli yargıdaki istinaf kanun yolu incelemesinde, yerel mahkemenin tespitleriyle bağlı kalınmakta iken

⁹ ERASLAN, Yunus, “İdari Yargıda İstinaf Kanun Yolu Aşamasında Verilen Gönderme Kararları Üzerine Bir İnceleme”, Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 1, 2020, s. 81.

idari yargıda cari olan resen araştırma ilkesi gereğince hâkim kendiliğinden delil toplayabilmektedir. Bu durumda; idari yargıdaki istinaf kanun yolu incelemesinde ise, bölge idare mahkemeleri, adli yargıda cari olan teksif ilkesi ile bağlı olmaksızın yargılama sürecinin her safhasında ve kendiliğinden delil toplayabilir, olaya uygulanması gereken hukuk kurallarını belirleyebilir ve tarafların iddia ve savunmalarında hiç belirtmedikleri maddi olaylara ilişkin araştırma yapabilir¹⁰.

2.3. İstinaf Kanun Yoluna Başvuru Süresi

İdari yargıda kanun yolları olağan ve olağanüstü kanun yolları olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Olağan kanun yolları; istinaf (İYUK m. 45) ve temyiz (İYUK m. 46) iken olağanüstü kanun yolları ise yargılamanın yenilenmesi (İYUK m. 53) ve kanun yararına temyizdir (İYUK m. 51).

İYUK m. 45'te istinaf kanun yoluna ilişkin olarak; idare ve vergi mahkemelerinin kararlarına karşı kararın tebliğinden sonra otuz gün içerisinde istinaf kanun yoluna başvurulabileceği düzenlenmiştir. Ancak konusu beş bin Türk lirasını geçmeyen (2023 yılı için 20.000 TL) vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemlere karşı açılan iptal davaları hakkında yerel mahkemece verilen kararların kesin olduğu belirtilmiştir.

İYUK m. 46'da ise temyiz kanun yoluna ilişkin olarak; Danıştay dava dairelerinin nihai kararları ile bölge idare mahkemelerinin İYUK m. 46'da sayılan davalar hakkında verdikleri kararlara karşı otuz gün içerisinde temyiz kanun yoluna başvurulabileceği düzenlenmiştir.

İstinaf kanun yoluna başvuru süresi bakımından ilgiliye iki imkân tanınmıştır. Birincisi yukarıda da belirttiğimiz üzere İYUK m. 45/1'deki düzenleme gereğince idare ve vergi mahkemelerinin istinafa tabi kararlarına karşı otuz günlük süre içerisinde istinaf isteminde bulunmuş olmaktadır. İkincisi ise istinafa başvuru süresini kaçıran taraf bakımından önem arz etmektedir. Nitekim İYUK m. 48/3 gereğince istinaf kanun yoluna başvurmayan taraf, karşı tarafın istinaf başvuru dilekçesinin kendisine tebliğinden itibaren otuz gün içerisinde vereceği

¹⁰ YILMAZ, Sevda, a.g.e., s. 433.

istinaf cevap dilekçesi ile istinaf isteminde bulunabilir¹¹. Dolayısıyla bu durumda, istinaf isteminde bulunulmamış olsa bile karşı tarafın istinaf dilekçesinin tebliğinden itibaren otuz gün içerisinde istinaf başvurusunda bulunmamış olan taraf istinaf isteminde bulunabilecektir¹².

Bu şekilde cevap dilekçesi ile yapılan kanun yolu başvurularına katılma yoluyla başvuru adı verilmektedir¹³. İYUK m. 48/3 gereğince katılma yoluyla istinaf başvurusunda dikkat edilmesi gereken husus, istinaf başvurusunda bulunan tarafın başvurusunun süresinde ve usulüne uygun bir şekilde olmasıdır. Nitekim ilk istinaf başvurusunda bulunan tarafın kanuni süresi geçtikten sonra istinaf talebinde bulunması durumunda, istinaf başvurusu reddedilecektir. Dolayısıyla katılma yoluyla istinaf isteminde bulunulmuş sayılmasının şartı, diğer tarafın istinaf başvurusunun usulüne uygun ve süresinde olmasıdır.

Süre hususunda dikkat edilmesi gereken bir başka konu ise Anayasa m. 40/2 gereğince, devletin işlemlerinde ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilerine başvuracağını ve sürelerini belirtme zorunluluğudur.

Bu zorunluluğun kapsamına yürütme ve yasamanın tesis ettiği işlemlerin dâhil olacağı hususu açıktır. Bununla birlikte burada dikkat edilmesi gereken devletin bir organı olan yargının kurumları mahkemeler tarafından verilen kararların da bu kapsama dâhil edilmesi gerektiğidir.

Nitekim “*Karar ve tebliği*” başlıklı HMK m. 359’da kararda bulunacak hususların içerisinde “*kanun yolu ve süresi*”nin de yer alacağı belirtilmiştir. Ceza yargılaması açısından ise CMK m. 34’te “*Kararlarda, başvurulabilecek kanun yolu, süresi, mercii ve şekilleri belirtilir.*” şeklinde bu husus düzenlenmiştir. Bahsi geçen bu düzenlemelerde kanun koyucu, mahkemeleri, Anayasa m. 40/2’yi

¹¹ KAPLAN, Gürsel, İdari Yargılama Hukuku, Ekin Yayıncılık, Bursa, 2017, s. 486’den aktaran SEVİNÇ, Ekin, a.g.e., s. 94.

¹² ODYAKMAZ, Zehra, Türk İdari Yargılama Usulünde Kararlara Karşı Başvuru Yolları, Alfa Yayıncılık, İstanbul, 1993, s. 48’den aktaran SEVİNÇ, Ekin, a.g.e., s. 94.

¹³ ATALI Murat, ERMENEK İbrahim ve ERDOĞAN Ersin, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2018, s. 612.

uygulamakla yükümlü tutarak kararlarında başvuru süresi ve merciin gösterilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir. Bunula birlikte idari yargılama açısından “*Kararda bulunacak hususlar*” başlıklı İYUK m. 24’te hangi kanun yoluna başvurulacağı ve başvuru süresinin gösterilmesine ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak bu durum Anayasa m. 40/2’nin uygulanmasına engel teşkil etmeyecektir¹⁴.

İdari işlemlerde özel dava açma süresinin belirtilmemesi durumunda, genel dava açma süresinin geçerli olacağına ilişkin bir kabul söz konusudur. Bu hususa örnek olarak Danıştay kararında¹⁵ “...*dava konusu ödeme emrinde, borcun nasıl ödenmesi gerektiği ve ödenmemesi halinde yapılacak işlemler ile ödeme emrine karşı 7 gün içinde dava açılabileceği belirtilmekle birlikte, ödeme emrine karşı başvurulacak kanun yolunun gösterilmediği anlaşılmaktadır...*” şeklinde uyuşmazlık açıklandıktan sonra “*Anayasa’nın 40. Maddesine aykırı biçimde kanun yolunun gösterilmemiş olması karşısında, ödeme emrinin tebliğinden itibaren genel dava açma süresi olan altmış gün içinde açıldığı anlaşılan davanın süresinde olduğunun kabulü gerekmektedir.*” şeklinde bir hüküm kurulmuştur.

Bu hususa benzer bir şekilde yerel mahkeme tarafından verilen bir kararda, kanun yoluna başvuru merci ve süresinin belirtilmemesi durumunda genel başvuru süresinin uygulanacağını Danıştay İDDK bir kararında¹⁶ “*Temyize konu temyiz edilmemiş sayılması kararında, temyiz edilmemiş sayılması kararları için 30 günlük genel temyiz süresinden daha kısa olmak üzere 7 gün olarak belirlenen temyiz süresinin belirtilmemesi, Anayasa’nın 40/2. maddesinin amir hükmüne aykırı bulunmakta ve temyiz süresinin 30 günlük genel temyiz süresi olarak kabul edilmesini gerekli kılmaktadır.*” şeklinde ifade etmiştir.

¹⁴ BÖLÜKBAŞI, Mustafa Oğuzhan, “Devlet İşlemlerinde Kanun Yolları, Merciler ve Başvuru Sürelerini Gösterme Yükümlülüğü (Anayasa’nın 40/2. Maddesi)”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Sayı: 15, 2020, s. 117.

¹⁵ Danıştay 10. Dairesinin 19.11.2013 tarihli 2010/8861 E., 2013/8193 K. no.lu Kararı, UYAP, (Erişim Tarihi: 29.03.2023).

¹⁶ Danıştay İDDK 07.05.2014 tarihli 2014/1116 E., 2014/2001 K. no.lu kararı, UYAP, (Erişim Tarihi: 30.03.2023).

Bu husus hakkında farklı içtihatlar söz konusu olduğundan dolayı Danıştay İctihatları Birleştirme Kurulu kararına¹⁷ konu olmuştur. Bu karar ile Danıştay “*Özel dava açma süresine tâbi bir idarî işlemde, dava açma süresinin gösterilmemiş olması durumunda, vergi mahkemelerinde 30, Danıştay ve idare mahkemelerinde 60 günlük genel dava açma süresinin uygulanması gerektiği; aynı şekilde genel dava açma süresine tâbi bir idarî işlemde dava açma süresi gösterilmemiş olsa da, 30 ve 60 günlük genel dava açma süresinin uygulanması gerektiği*” yönünde içtihatların birleştirilmesi sonucuna ulaşmıştır.

Görüldüğü üzere, özel temyiz süresinin gösterilmemesi durumunda genel temyiz süresinin kabul edilmesi gerektiğine ilişkin bir yorum söz konusudur. Bu durum şüphesiz Anayasa m. 40/2'nin bir gereğidir. Nitekim devletin bir kurumu olan mahkemelerin kararlarında, hangi kanun yoluna hangi süre zarfı içinde başvurulacağını gösterilmesi, devletin ilgili organları bakımından anayasal bir zorunluluk olmasının yanında ilgililer bakımından ise anayasal bir hak teşkil etmektedir.

3. İYUK MADDE 46'YA DÂHİL OLUP TEMYİZ YOLU AÇIK UYUŞMAZLIKLAR HAKKINDA VERİLEN İSTİNAF SÜRE RET KARARLARI

Esas bakımından temyiz kanun yolu açık olan uyuşmazlıklar İYUK m. 46'da düzenlenmiştir. İlk derece mahkemesinin kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmak isteyen ilgililer, istinaf başvuru dilekçelerini bölge idare mahkemelerine gönderilmek üzere ilk derece mahkemelerine vereceklerdir. Yukarıda da bahsedildiği üzere ilk derece mahkemesince istinaf istemi, şekil ve usul bakımından denetlenecektir. Bu denetim İYUK m. 45/2'nin atfıyla İYUK m. 48'de düzenlenen temyizlik şekil ve usullerine tabi olarak yapılacaktır.

İlk derece mahkemesince yapılan bu denetim neticesinde, istinaf başvurusunun süresinde olmadığına ilişkin bir tespit yapılması durumunda, “istinaf başvurusunun süre aşımı nedeniyle reddi” kararı verilecektir. Bu karara karşı ilgililer, **yedi gün** içerisinde istinaf kanun

¹⁷ Danıştay İBK 15.03.2022 tarihli 2021/2 E., 2022/1 K. no.lu kararı, R.G. Tarih ve Sayısı: 19.06.2022 tarih ve 31871 sayı, www.legalbank.net, (Erişim Tarihi: 05.06.2023).

yoluna başvurabilir. Uyuşmazlık m. 46'ya dâhil olup temyiz kanun yoluna gidebilecek bir uyuşmazlık olması durumunda, istinaf merciinin bu başvuruya ilişkin olarak vereceği karara karşı ilgililer, **otuz gün** içinde temyiz kanun yoluna gidebilecektir¹⁸. Temyiz merci tarafından verilecek karar ise kesin nitelikte olacaktır.

Ancak ilk kez bölge idare mahkemesi tarafından istinaf süre ret kararı verilmesi halinde, temyiz kanun yoluna başvurma süresi bakımından uygulamada farklı kararlar verilmektedir. Nitekim esas bakımından temyiz kanun yoluna açık olup ilk kez istinaf merci tarafından verilen istinaf süre ret kararlarında; bazı bölge idare mahkemeleri¹⁹ anılan istinaf süre ret kararını **yedi gün** içinde temyiz kanun yolu açık olarak verirken; bazı bölge idare mahkemeleri²⁰ ise **otuz gün** içinde temyiz kanun yolu açık olarak vermektedir.

Görüldüğü üzere anılan istinaf süre ret kararlarının temyiz sürelerinde yedi ve otuz günlük olmak üzere iki farklı uygulama söz konusudur. Uygulamadaki bu farklılığa bir sonraki başlık altında tekrardan değineceğimiz için şimdilik bu kadar açıklamayla yetiniyoruz.

¹⁸ Ankara BİM 2. İdari Dava Dairesinin 25.10.2022 tarihli 2021/3364 E., 2022/2227 K. nolu kararı, UYAP, (Erişim Tarihi: 01.04.2023); İstanbul BİM 1. İdari Dava Dairesinin 05.10.2022 tarihli 2022/1577 E., 2022/1272 K. nolu kararı, UYAP, (Erişim Tarihi: 01.04.2023); Konya BİM 5. İdari Dava Dairesinin 10.10.2019 tarihli 2019/1069 E., 2019/1519 K. nolu kararı, UYAP, (Erişim Tarihi: 01.04.2023).

¹⁹ Ankara BİM 13. İdari Dava Dairesinin 17.11.2021 tarihli 2020/4722 E., 2021/14497 K. nolu kararı, UYAP, (Erişim Tarihi: 01.04.2023); İstanbul BİM 2. İdari Dava Dairesinin 03.03.2023 tarihli 2023/569 E., 2023/781 K. nolu kararı, UYAP, (Erişim Tarihi: 01.04.2023); İstanbul BİM 4. Vergi Dava Dairesinin 28.03.2023 tarihli 2023/652 E., 2023/1129 K. nolu kararı, UYAP, (Erişim Tarihi: 01.05.2023); Konya BİM 2. İdari Dava Dairesinin 02.03.2023 tarihli 2023/622 E., 2023/529 K. nolu kararı, UYAP, (Erişim Tarihi: 01.05.2023); Samsun BİM 1. İdari Dava Dairesinin 13.06.2023 tarihli 2022/821 E., 2023/518 K. nolu kararı, UYAP, (Erişim Tarihi: 30.06.2023).

²⁰ İstanbul BİM 2. İdari Dava Dairesinin 06.06.2023 tarihli 2023/1842 E., 2023/1934 K. nolu kararı, UYAP, (Erişim Tarihi: 30.06.2023); İstanbul BİM 4. İdari Dava Dairesinin 17.04.2023 tarihli 2023/606 E., 2023/518 K. nolu kararı, UYAP, (Erişim Tarihi: 01.05.2023); Gaziantep BİM 5. İdari Dava Dairesinin 20.12.2022 tarihli 2022/4081 E., 2022/3060 K. nolu kararı, UYAP, (Erişim Tarihi: 01.05.2023).

4. İYUK MADDE 46'YA DÂHİL OLMAYAN VE ESAS BAKIMINDAN İSTİNAFTA KESİNLEŞEN UYUŞMAZLIKLAR BAKIMINDAN İSTİNAF SÜRE RET KARARLARI

Temyiz kanun yoluna gidemeyecek olup istinaf kanun yolunda kesinleşecek uyuşmazlıklar bakımından verilen istinaf süre ret kararlarında ise durum biraz daha farklıdır. Nitekim İYUK m. 45/6'da, İYUK m. 46'ya dâhil olmayan bölge idare mahkemelerinin kararlarının kesin olacağı düzenlenmiştir.

Bu durumda, ilk derece mahkemesinin kararına karşı yapılan istinaf başvurusunun ilk incelemesinde, ilk derece mahkemesi tarafından "istinaf süre ret kararı" verilmesi halinde, ilgililer, bu karara karşı **yedi gün** içinde istinaf kanun yoluna başvurabileceklerdir. İstinaf merci ise bu başvuru hakkında kesin bir şekilde hüküm vererek uyuşmazlığı nihayete erdirecektir.

Ancak ilk derece mahkemesi tarafından istinaf isteminin süresinde olmadığına ilişkin bir karar verilmeyip dosyanın bölge idare mahkemesine sevk edilmesi ve ilk kez bölge idare mahkemesinin istinaf başvurusunun süresinde olmadığına ilişkin istinaf süre ret kararı vermesi durumunda, istinaf merciinin bu kararının kesin olup olmayacağı hususu tartışma konusu olmuştur.

Uygulamada çoğunlukla, istinaf süre ret kararının ilk defa istinaf mercileri tarafından verilir verilmemesi ayırımına gidilmeksizin İYUK m. 45/6 gereğince kesin olarak karar verilmekteydi. Ancak çalışmamızın ana konusunu teşkil eden ve aşağıda detaylı bir şekilde incelenen Anayasa Mahkemesinin 20.07.2022 tarihli kararı ile bu görüşün aleyhine bir yoruma gidilmiştir.

Anayasa Mahkemesinin anılan kararı ile şekil ve usule ilişkin kararların temel hak ve özgürlükleri ihlal edecek bir şekilde katı yorumlanmaması gerektiği, istinaf süre ret kararının ise şekil ve usule ilişkin kararlardan olduğu, dolayısıyla ilk defa istinaf mercileri tarafından verilecek olan istinaf süre ret kararlarına karşı -ilgililerin hak kaybına yol açmayacak bir şekilde- temyiz kanun yolunun öngörülmesi gerektiğine hükmedilmiştir.

Netice itibarıyla her ne kadar uygulamada, ilk defa istinaf mercileri tarafından verilecek olan istinaf süre ret kararlarının İYUK m.

45/6 ve İYUK m. 48/7 gereğince kesin olarak verileceği kabul görmüş olsa da Anayasa Mahkemesinin anılan kararı, bu uygulamanın değişmesine yol açmıştır.

Nitekim uygulamada, ilk kez istinaf mercileri tarafından verilen istinaf süre ret kararlarının temyiz kanun yolu açık olarak verilmesine ilişkin örnekleri görmekteyiz. Ancak anılan süre ret kararlarının temyiz süresinde henüz bir birliklilik sağlanamamıştır.

Şöyle ki hali hazırda bazı bölge idare mahkemeleri²¹ tarafından verilen anılan istinaf süre ret kararları **yedi gün** içinde temyiz kanun yolu açık olarak verilirken; bazı bölge idare mahkemeleri²² tarafından ise **otuz gün** içinde temyiz kanun yolu açık olarak verilmektedir.

Bir üst başlık altında, istinaf başvurusunun süre aşımıyla reddine ilişkin kararlardaki yedi ve otuz günlük iki farklı temyiz süreleri kullanılarak uygulamadaki farklılığa dikkat çekmiştik. Görüldüğü üzere bu farklılık, Anayasa Mahkemesinin anılan iptal kararı sonrasında istinaf mercileri tarafından vermeye başlanan ve esas bakımından temyiz kanun yoluna kapalı olup ilk kez bölge idare mahkemesi tarafından verilen istinaf süre ret kararlarının temyiz kanun yolu süresi bakımından da kendini göstermektedir.

Esasen İYUK m. 48/6 gereğince temyiz başvurusunun temyiz süresi geçtikten sonra yapılması durumunda, kararı veren merci tarafından temyiz isteminin reddine karar verilecektir. Bu karara karşı ise ilgililerin **yedi gün** içinde temyiz kanun yoluna başvurabileceği düzenlenmiştir.

²¹ Ankara BİM 4. Vergi Dava Dairesinin 26.10.2022 tarihli 2022/3087 E., 2022/2430 K. nolu kararı, UYAP, (Erişim Tarihi: 04.04.2023); İstanbul BİM 5. İdari Dava Dairesinin 07.09.2022 tarihli 2022/2580 E., 2022/1757 K. nolu kararı, UYAP, (Erişim Tarihi: 04.04.2023); İzmir BİM 4. İdari Dava Dairesinin 23.02.2023 tarihli 2023/723 E., 2023/599 K. nolu kararı, UYAP, (Erişim Tarihi: 04.04.2023).

²² Bursa BİM 2. İdari Dava Dairesinin 25.03.2023 tarihli 2023/1792 E., 2023/968 K. nolu kararı, UYAP, (Erişim Tarihi: 04.04.2023); Erzurum BİM 3. İdari Dava Dairesinin 28.11.2022 tarihli 2022/1833 E., 2022/2990 K. nolu kararı, UYAP, (Erişim Tarihi: 04.04.2023).

Bunun yanında İYUK m. 45/2 uyarınca istinafin temyizcinin şekil ve usullerine tabi olacağı düzenlenmiştir. Bu durumda İYUK m. 48 hükümlerinin istinaf başvuruları bakımından da uygulanacağı sonucuna varılmaktadır.

Bununla birlikte aşağıda daha detaylı bir şekilde değineceğimiz üzere, Anayasa Mahkemesinin anılan kararında, İYUK m. 48/6'daki sürelerle ilişkin olarak bir iptal kararı söz konusu değildir. Nitekim Anayasa Mahkemesinin iptal kararı, ilk kez istinaf mercileri tarafından verilen istinaf süre ret kararlarının temyiz kanun yolu açık bir şekilde verilmesine ilişkindir. Yani Anayasa Mahkemesinin anılan kararıyla İYUK m. 45/2'nin "*İstinafın kanuni süre geçtikten sonra yapılması hali yönünden*" iptal edilmiş olması, İYUK m. 45/2'nin atfıyla İYUK m. 48/6'daki hükümlerin istinafin şekil ve usullerinde uygulanamayacağı sonucunu doğurmamaktadır. Dolayısıyla İYUK m. 48/6'da öngörüldüğü şekilde hem temyiz hem de -İYUK m. 45/2 atfıyla- istinaf süre ret kararlarının, **yedi gün** içinde kanun yolu açık olarak verilmesi gerekmektedir.

Netice itibarıyla gerek bir üst başlık altında incelediğimiz esas bakımından temyiz kanun yoluna açık uyuşmazlıklar gerekse de temyiz kanun yoluna kapalı uyuşmazlıklara ilişkin olarak ilk kez bölge idare mahkemeleri tarafından verilen istinaf süre ret kararlarının, İYUK m. 48/6 uyarınca, **yedi gün** içinde temyiz kanun yolu açık olarak verilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Yine de belirtmek gerekir ki uygulamadaki bu ve buna benzer temel meselelere ilişkin farklı görüşlerin önüne geçebilmek ve taraflar bakımından hukuki güvenirliliği en üst düzeyde tesis edebilmek için İYUK'ta gerekli düzenlemelerin yapılması, daha kalıcı ve etkili bir çözüm getirecektir.

5. İSTİNAFTA SÜRE RET KARARLARINA İLİŞKİN ANAYASA MAHKEMESİNİN YAKLAŞIMI

Ülkemizde hâlihazırda cari olan idari yargılama usulünde ilk derece mahkemeleri, bölge idare mahkemeleri ve Danıştay olmak üzere üç dereceli bir yargılama sistemi öngörülmüştür. Dolayısıyla ilgililerin duruma göre istinaf ve temyiz kanun yollarına başvuru imkânı bulunmaktadır. Şüphesiz ki bir hukuk sisteminde ilgililere kanun yoluna

başvuru imkânının tanınması büyük önem arz etmektedir. Nitekim kanun yoluna başvurma imkânı sağlanarak mahkemeler arasında hiyerarşik bir altlık-üstlük ilişkisinden ziyade, bir alt mahkeme tarafından verilen kararın, bir üst mahkeme tarafından gözden geçirilmesi söz konusu olmaktadır.

Dereceli yargılamanın amacı bu şekilde olmakla beraber kanun yoluna başvurma hakkının, anayasal bir hak olup olmadığı hususu tartışmalıdır²³.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 1984 tarihli ve 7 No.lu Ek Protokol'ün 2. maddesinde ceza yargılamasındaki mahkûmiyet kararlarına karşı ilgiliye kanun yoluna başvurma hakkı getirilmiş olmasına rağmen aynı imkânın hukuk davaları ve idari yargı bakımından da getirileceğine dair bir düzenleme bulunmamaktadır. Bununla birlikte 1995 tarihli Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Hukuki ve Ticari Davalarda Kanun Yolu Sistemleri ve Usulleri İşlevinin Geliştirilmesi Hakkında 5 sayılı Tavsiye Kararı'nda, bir üst mahkemece inceleme usullerinin yani kanun yoluna başvurma imkânının sadece ceza davaları için değil hukuk ve ticari davalar için de kabul edilmesi gerektiği ifade edilmiştir²⁴.

Adil yargılanma hakkının düzenlendiği Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinde; adli veya idari yargıda gerek ilk derece gerekse de üst derece mahkemelerinde görülmekte olan uyuşmazlıklarda, ilgililerin, AİHS m. 6'da düzenlenmiş olan adil yargılanma hakkından yararlandırılması gerektiği söylenebilecek olsa da; AİHS m. 6'da düzenlenen adil yargılanma hakkı, ikinci derece yargı yolu öngörme yani kanun yoluna başvurma imkânı getirme zorunluluğunu içermemektedir²⁵.

²³ SEVİNÇ, Ekin, “İdari Yargılama Hukukunda Kanun Yoluna Başvuru Hakkının Anayasal Güvenceye Sahip Olması Bakımından Ele Alınması”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 24, Sayı: 2, 2020, s. 427.

²⁴ a.g.e., s. 428.

²⁵ TEZCAN Durmuş, ERDEM Mustafa Ruhan, SANCAKDAR Oğuz ve ÖNOK Rifat Murat, İnsan Hakları El Kitabı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 336.

Dereceli yargılamanın anayasal bir hak olup olmadığı meselesi şüphesiz ki öncelikle hukuk devleti ilkesi bakımından değerlendirilmelidir. Bu kapsamda Danıştay bir kararında²⁶ hukuk devleti ilkesini şöyle açıklamaktadır: “*İnsan hak ve özgürlüklerini ön planda tutan, bu hakları koruyucu, adaletli bir hukuk düzeni kuran ve bunu sürdürmekle kendini yükümlü sayan, Anayasa’ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm Devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, yönetenlerin her türlü işlem ve eylemleri yargı denetimine tabi olan bir Devlettir.*”

Bu tanımdan hareketle; mahkemeler tarafından hukuka aykırı olarak verilen kararlar neticesinde ilgililerin haklarının ya da hukuken korunan faydalarının zarar görmesini engellemek, söz konusu bu ihlallerin önüne geçebilmek açısından mahkemeler tarafından verilen kararların bir kez daha incelenmesi imkânını ilgililere tanımak, hukuk devleti ilkesinin bir gereğidir²⁷.

Anayasa’nın 36. maddesinde yer alan ve “*Herkes, meşrû vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.*” şeklinde ifade edilen hak arama özgürlüğü; bireyin “adaleti bulma”, “hakkı olanı elde etme” ve uğramış olduğu “haksızlığı giderme” amacıyla ilgililerin yasama, yürütme ve yargı organlarına, anayasanın öngördüğü meşru vasıta ve yollarla başvurması olarak tanımlanabilir²⁸.

Buradan hareketle; ilk derece mahkemesi tarafından verilen hukuka aykırı bir karardan dolayı haksızlığa uğramış olan tarafın, bu haksızlığı gidermek amacıyla anayasanın öngördüğü meşru vasıta ve yol olarak kanun yoluna başvurma hakkını kullanabilmesi, hak arama özgürlüğünün bir gereğidir. Dolayısıyla kanun yoluna başvurma hakkı, hak arama özgürlüğünün içinde değerlendirilmesi gereken bir husustur.

²⁶ Danıştay 8. Dairesinin 19.02.2014 tarihli 2011/7416 E., 2014/1117 K. no.lu kararı, www.lexpera.com.tr, (Erişim Tarihi: 28.08.2023).

²⁷ ÖZTÜRK, Bahri, Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s. 663.

²⁸ AKINCI, Müslüm, “Bağımsız İdari Otoriteler ve Ombudsman”, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, 1998, s. 30.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinde adil yargılanma hakkı "*Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, adil ve kamuya açık olarak ve makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahiptir.*" şeklinde tanımlanmaktadır. Mahkemeye erişim hakkı veya mahkemeye başvurma hakkı, ilgililere haklarını elde edebilmeleri veya koruyabilmeleri için birtakım usuli imkânların tanınmasını gerektirdiğinden dolayı bu kapsamın içine kanun yoluna başvurma hakkının da dâhil edilmesi gerekmektedir²⁹.

Nitekim kanun yoluna başvurma hakkının adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olduğuna ilişkin Anayasa Mahkemesinin kararında³⁰ bu durum "*Kanun yolu, bir yargı yeri tarafından verilen bir kararın, kural olarak başka bir yargı yeri tarafından incelenmesini sağlayan hukuki yoldur. Kanun yolunun amacı, yargı yerleri tarafından verilen kararların, kural olarak başka bir yargı yeri tarafından denetlenmesine imkân tanınmak suretiyle daha güvenceli bir yargı hizmeti sunmaktır. Kanun yoluna başvurma hakkı, adil yargılanma hakkının kapsamı içerisinde kabul edilmektedir.*" şeklinde ifade edilmiştir.

Anayasa Mahkemesinin başka bir kararında³¹ ise kanun yoluna başvurma hakkının adil yargılanma hakkının yanında hak arama hürriyetinin de kapsamına dâhil olduğu "*Anayasa Mahkemesinin daha önceki bazı kararlarında da belirtildiği üzere kanun yoluna başvurma hakkı da hak arama hürriyeti ve adil yargılanma hakkı kapsamındadır. Kanun yolu, bir yargı yeri tarafından verilen ve hukuka aykırı olduğu ileri sürülen bir kararın kural olarak başka bir yargı yeri tarafından*

²⁹ SEVİNÇ, Ekin, "İdari Yargılama Hukukunda Kanun Yoluna Başvuru Hakkının Anayasal Güvenceye Sahip Olması Bakımından Ele Alınması", Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 24, Sayı: 2, 2020, s. 434.

³⁰ Anayasa Mahkemesinin 16.03.2016 tarihli 2016/19 E., 2016/17 K. no.lu Kararı, www.lexpera.com.tr, (Erişim Tarihi: 29.03.2023).

³¹ Anayasa Mahkemesinin 14.06.2017 tarihli 2017/49 E., 2017/113 K. no.lu Kararı, www.lexpera.com.tr, (Erişim Tarihi: 29.03.2023).

incelenmesini sağlayan hukuki bir yoldur. Kanun yolunun amacı, yargı yerleri tarafından verilen kararların kural olarak başka bir yargı yeri tarafından denetlenmesine imkân tanımak suretiyle daha güvenceli bir yargı hizmeti sunmaktır.” şeklinde ifade edilmiştir.

Netice itibarıyla dereceli yargılama sistemi yani dolayısıyla kanun yoluna başvurma hakkının anayasal bir güvencesi bulunmaktadır. Nitekim yukarıda yer verilen Anayasa Mahkemesi kararlarından da görüleceği üzere kanun yoluna başvurma hakkı, adil yargılanma hakkı ve hak arama özgürlüğünün bir gereği olarak kabul edilmektedir.

Kanun yoluna başvurma hakkının anayasal bir hak olduğu açıklandıktan sonra çalışmamızın konusu olan istinaf başvurularında süre ret sorununa değinmemiz gerekmektedir. Bu konuda Anayasa Mahkemesinin 20.07.2022 tarihli kararı³² önem arz etmektedir.

Anayasa Mahkemesinin anılan kararı bir somut norm denetimine ilişkindir. Erzurum Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesi, İYUK m. 45/2’nin birinci cümlesinin, 45/6’nın birinci cümlesinin ve İYUK m. 48/7’de yer alan “...2 ve 6 ncı fıkralarda sözü edilen kararlar, dosyanın gönderildiği Danıştay’ın ilgili dairesi ve kurulunca, kesin olarak verilir.” bölümünün Anayasa’nın 2, 13, 36 ve 155. maddelerine aykırılığını ileri sürerek iptaline karar verilmesini talep etmiştir.

Anayasa mahkemesi ise incelemeyi, sadece uyuşmazlık konusu istinaf başvurusunun kanuni süre geçtikten sonra yapılması hali ve esas incelemenin bakılmakta olan davanın konusu gözetilerek “...ve 6 ncı...” ibaresi ile sınırlı tutarak, bu ibarenin de “*istinafın kanuni süre geçtikten sonra yapılması hali*” yönünden yapmıştır.

İYUK m. 45/2’de “*İstinaf temyizın şekil ve usullerine tabidir.*” şeklinde bir hüküm mevcuttur. Yani istinaf ilk incelemesinde dikkat edilen istinafın şekil ve usullerine ilişkin kurallar, temyizın şekil ve usullerine tabidir. Temyizın şekil ve usulleri ise İYUK m. 48’de düzenlenmiştir. İYUK m. 48/2 ve 48/6’da temyiz ilk incelemesinde, “kararı veren merciinin” hangi şekli ve usuli incelemeleri yapacağı ve bu

³² Anayasa Mahkemesinin 20/07/2022 tarihli 2022/48 E., 2022/93 K. no.lu Kararı, www.lexpera.com.tr, (Erişim Tarihi: 15.03.2023).

incelemeler üzerine ne tür kararlar verebileceği hükme bağlanmıştır. Bu hususlar çalışmamızın “2.1. *Usuli İnceleme*” başlıklı kısmında incelenmiştir. İYUK m. 48/7’de ise İYUK m. 48/2 ve 48/6’da belirtilen hususlar yönünden “temyiz makamının” aynı incelemeleri yapacağı ve bu incelemeler üzerine vereceği kararların -kararı veren merciden farklı olarak- kesin nitelikte olacağı hususu düzenlenmiştir.

İYUK m. 45/6’da ise “*Bölge idare mahkemelerinin 46 ncı maddeye göre temyize açık olmayan kararları kesindir.*” şeklinde bir düzenleme vardır. Anayasa Mahkemesinin kararına konu olan uyuşmazlıkta da İYUK m. 46’ya dâhil olmayan yani esas bakımından istinaf kanun yolunda kesinleşmesi durumu söz konusudur.

Somut norm denetimine başvuran Erzurum Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesi, ilk derece mahkemesinin istinaf başvurusu ilk incelemesinde, istinaf isteminin süresinde olduğuna ilişkin tespitinden farklı olarak istinaf isteminin süresinde olmadığına ilişkin bir tespit yapmıştır. Aynı zamanda somut olayda, anılan mevzuat hükümleri gereğince, esas istinaf merciinde kesinleşecek yani temyize tabi olmayan bir uyuşmazlık söz konusudur. Bu durumda İYUK m. 45/6’da yer alan “*Bölge idare mahkemelerinin 46 ncı maddeye göre temyize açık olmayan kararları kesindir.*” hükmü gereğince, istinaf başvurusu hakkında ilk defa verilecek ve temyiz denetimine tabi olmayan süreden ret kararıyla davanın sona erdirilmesi durumu mevcuttur. 4. İdari Dava Dairesi tarafından; böylesi bir durumda, istinaf merci tarafından dava dosyasındaki belgelerden istinaf isteminin süresinde olmadığı anlaşılrsa dahi tebligat usulsüzlüğü, mücbir sebep gibi hukuki ihtilafların yargılanması yapılmadan davanın nihayete ereceği, ayrıca henüz ilgililer tarafından ileri sürülme gereği ya da imkânı olmadığı için dosyaya sunulmamış hususların da söz konusu olabileceği durumları göz önünde bulundurulduğunda, ilgililere istinaf başvurusunun aslında süresinde olduğu veya süresinde kabul edilmesi gerektiği yönündeki iddia ve delillerini ortaya koyabilme imkânından yoksun bırakıldığı belirtilerek, yukarıda aktarılan mevzuat hükümlerinin Anayasa’nın 2, 13, 36 ve 155. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa Mahkemesi tarafından; İYUK m. 46’da yer alan hususların uyuşmazlığın maddi olarak çözümüne ilişkin olduğu, somut olayda ise istinaf isteminin şekil ve usul kurallarının uygun olup

olmadığının değerlendirilmesi durumunun mevcut olduğu ifade edilmiştir. Devamında hak arama hürriyeti, mahkemeye erişim hakkı ve etkili başvuru hakkına ilişkin açıklamalar yapılmıştır.

Nitekim Anayasa m. 40/1'de “*Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlal edilen herkes, yetkili makama geciktirmeden başvurma imkânının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir.*” şeklinde ifade edilen etkili başvuru hakkının anayasal bir hak olduğu ifade edilmiştir. Bunu takiben etkili başvuru hakkının mutlak bir hak olmayıp bu hakka bazı istisnaların getirilmesinin mümkün olduğu, temel hak ve özgürlüklere ilişkin bir konuda o yargı kolundaki en yüksek dereceli mahkeme tarafından karar verilmesi hallerinde bu karara karşı herhangi bir kanun yolunun öngörülmemiş olmasının etkili başvuru hakkı bakımından anayasal bir sorun oluşturmayacağı, ancak söz konusu kararın o yargı kolundaki en yüksek dereceli mahkeme tarafından verilmediği durumlarda bu karara karşı herhangi bir kanun yolu öngörülmemesi, anılan istisna kapsamında değerlendirilemeyeceği belirtilmiştir.

Netice itibarıyla Anayasa Mahkemesi tarafından “*İstinaf başvurusunun kanuni süresinde yapılmadığına ilişkin değerlendirmeyi ilk kez -idari yargı kolundaki en üst dereceli mahkeme olmayan- bölge idare mahkemelerinin yaptığı hâllerde, anılan mahkemelerin bu yöndeki değerlendirmelerinin kişilere ağır bir külfet yükleyecek ve onların mahkemeye erişim haklarını aşırı kısıtlayacak biçimde katı ve şekilci bir yoruma dayandığı ya da sürenin hesaplanmasına ilişkin muğlak veya yorumu gerektiren hukuki meseleler olduğunda bunların bölge idare mahkemelerince öngörülemeyen biçimde yorumlandığı durumlar söz konusu olabilir. Yahut anılan mahkemelerin süreye ilişkin kuralları hatalı olarak da uygulayabilmeleri mümkündür. Kurallar bölge idare mahkemelerinin bu kapsamda verdiği ve mahkemeye erişim hakkına ölçüsüz müdahale teşkil edebilen, bu sebeple anılan hakkın ihlaline yol açabilecek bu tür kararları bakımından kişilerin bu yöndeki iddia ve itirazlarını ileri sürebilmelerine engel olmakta, başka bir anlatımla söz konusu ihlalin gerçekleşmesini engellemeye elverişli yargısal yollara başvuruda bulunulabilmesi imkânını ortadan kaldırmaktadır.*” şeklinde bir açıklama yapıldıktan sonra İYUK m. 48/7'nin; idari yargı kolundaki en yüksek mahkeme olmayan bölge idare mahkemesi tarafından verilen kararlara karşı kanun

yoluna başvuru hakkının kapatılması ile Anayasa m. 36'da düzenlenen mahkemeye erişim hakkı ile Anayasa m. 40'ta düzenlenen etkili başvuru hakkına aykırılık oluşturduğuna ilişkin hüküm kurulmuştur.

Anayasa Mahkemesinin anılan bu kararı oy çokluğu ile alınmış olup azınlıkta kalan görüşe de değinmekte fayda vardır. Azınlık görüşe göre; ilgili tarafından istinaf isteminde bulunması durumunda, bu istemin şekil ve usul bakımından denetimini ilk olarak kararı veren ilk derece mahkemesinin yaptığı ve süre yönünden bir sorun görmemesi durumunda dosyayı bölge idare mahkemesine sevk edeceğini ifade etmiştir. İlk derece mahkemesinin dosyayı merciine sevk etmesi, zımnî olarak istinaf isteminin süresinde olduğunun kabulü manasına geldiği belirtilmiştir. Dosyanın kendisine geldiği istinaf dairesi de istinaf istemini şekil ve usul bakımından incelemektedir. Bu durumda her hâlükârda istinaf isteminin süresinde olup olmadığının iki aşamalı bir incelemeden geçtiği ifade edilmiştir. Buna ek olarak istinaf isteminin süresinde olmadığının ilk kez tespit edilmesinin bölge idare mahkemesi tarafından yapılması durumunun çoğunluk tarafından anayasal bir mesele olarak nitelendirildiği, hâlbuki uyuşmazlıkların aşamalarda farklı kararlarla sonuçlanmış olmasının anayasal olarak bir kez daha değerlendirme zorunluluğunu gerektiren bir düzenlemenin mevcut olmadığı, buna karşın Anayasa m. 141/4 gereğince uyuşmazlıkların mümkün olan süratle sonuçlandırılması gerektiğine ilişkin düzenlemenin mevcut olduğu ifade edilmiştir. Çoğunluğun savunduğu görüşün hürriyeti bağlayıcı ceza ile sonuçlanan uyuşmazlıklarda geçerli olduğunu, nitekim Anayasa Mahkemesi kararlarında³³ bu durumun anayasal bir sorun olduğu, yine Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde³⁴ de ceza mahkûmiyetine ilişkin uyuşmazlıklara özel vurgu yapıldığı belirtilmiştir.

Azınlık görüşü tarafından; somut olayda ceza mahkûmiyetine ilişkin bir uyuşmazlığın söz konusu olmadığı, kanun yoluna başvurunun

³³ Anayasa Mahkemesinin 27/12/2018 tarihli 2018/71 E., 2018/118 K. no.lu Kararı, www.lexpera.com.tr, (Erişim Tarihi: 01.04.2023).

³⁴ Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi m. 14/5 “*Bir suçtan hüküm giyen herkes, mahkûmiyet ve cezanın yasalara uygun olarak daha yüksek bir yargı organınca yeniden incelenmesi hakkına sahip olacaktır.*”.

süresinde olup olmadığına ilişkin matematiksel yönü ağır basan usule ilişkin bir incelemenin söz konusu olduğu, hâlihazırdaki mevzuat hükümleri gereğince karar veren istinaf mahkemesinin uyuşmazlığın esası bakımından en yüksek merci olduğu, uyuşmazlığın esası noktasında en yüksek karar verme merci tarafından verilen ve daha tali nitelikte olan süre konusundaki kararların son karar merci olmasının tabi olduğu ifade edilmiştir.

Netice itibarıyla istinaf başvurusunun şekil ve usul bakımından incelenmesi aşamasında, bölge idare mahkemesinin ilk inceleme hususları bakımından yerel mahkemenin tespitlerinden farklı bir tespitte bulunması durumunda, İYUK m. 48/7 uyarınca kesin olarak karar vereceğine ilişkin düzenleme, Anayasa Mahkemesi tarafından “... ve 6 ncı...” ibaresinin “*istinafın kanuni süre geçtikten sonra yapılması hali*” yönünden iptal edilmiştir³⁵.

Esasen yargılama usullerinde yer alan bazı uyuşmazlıkların kanun yoluna kapatılmasına ilişkin düzenlemeler, istinaf veya temyiz mercilerindeki iş yükünün azaltılmasına yönelik amaç barındırmaktadır. Nitekim bu durum Anayasa Mahkemesinin kararlarına da konu olmuş olup Anayasa Mahkemesi tarafından bu durum Anayasa’ya aykırı görülmemiştir. Anayasa Mahkemesi kararında³⁶ “*Kanun koyucunun idari nitelikteki bir işleme itiraz üzerine yetkili idare mahkemesi tarafından verilen kararlara karşı yargı yolunu kapatmak suretiyle yargulamaların hızlandırılması ve bölge idare mahkemelerinin iş yükünün azaltılmasını sağlamayı amaçladığı anlaşılmaktadır. Bazı mahkeme kararları hakkında, ifade edilen usul ekonomisi nedeniyle iki dereceli yargılamanın kapatılmasının kanun koyucunun takdir yetkisi içinde olduğunda şüphe yoktur. İtiraz konusu kuralın yer aldığı maddede belirtilen eylemler için öngörülen beşyüz ile bin Türk Lirası arasında verilecek olan temel cezanın miktarı da dikkate alındığında, kuralın adalet duygusunu rencide eden ve demokratik toplum düzeninin gerekleri ile çelişen bir yönünün bulunmadığı da açıktır. Bu nedenle,*

³⁵ ASLAN, Zehreddin, İdari Yargılama Usulü Kanunu, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s. 442.

³⁶ Anayasa Mahkemesinin 16.03.2016 tarihli 2016/19 E., 2016/17 K. no.lu Kararı, www.lexpera.com.tr, (Erişim Tarihi: 29.03.2023).

yargulamaların hızlandırılması ve bölge idare mahkemelerin iş yükünün azaltılmasına yönelik kamu yararı amacıyla öngörülen itiraz konusu kural, hukuk devleti ilkesini ve hak arama özgürlüğünü zedelememektedir.” şeklinde bir açıklama yaparak, bazı uyuşmazlıklar hakkında verilen kararlara karşı kanun yolunun istinaf ve temyiz mercilerindeki iş yükünün azaltılması amacıyla kapatılmasını kamu yararının gereği olarak yorumlamıştır.

Gerçekten de gerek İYUK m. 48/7 gerekse de İYUK m. 46 ve 45/1'deki düzenlemeler ile bazı uyuşmazlıklar bakımından kanun yoluna başvurunun kapatılması, iş yükünün azaltılması ve usul ekonomisinin bir gereğidir. Bununla birlikte inceleme konumuz olan Anayasa Mahkemesinin 20.07.2022 tarihli kararında da belirtildiği üzere, kanun yoluna başvurunun kapatıldığı bazı durumlarda, Anayasa tarafından güvence altına alınmış olan temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilmesi durumu söz konusu olabilmektedir.

Bu kapsamda Anayasa Mahkemesinin söz konusu kararı ile ilk kez istinaf mercileri tarafından verilen istinaf başvurularının süre aşımı yönünden reddine ilişkin kararların, kanun yoluna açık bir şekilde verilebilmesinin önündeki engelin kaldırılması, ilgililerin haklarını genişletici bir mahiyettedir. Bu durum ise Anayasa Mahkemesi kararında da değinildiği üzere, mahkemeye erişim hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvurma hakkının bir gereğidir. Dolayısıyla kanaatimizce Anayasa Mahkemesinin söz konusu iptal kararı yerinde olup ilk kez istinaf mercileri tarafından verilen istinaf başvurularının süre aşımı yönünden reddine ilişkin kararlara karşı, henüz ilgililer tarafından ileri sürülemeyen mücbir sebep, tebligat usulsüzlüğü gibi iddiaların, kanun yolunda dinlenebilmesinin önündeki engel kalkmış olmaktadır.

Her ne kadar Anayasa Mahkemesi kararına konu olmasa ve makalemizin konusu ile doğrudan bağlantılı olmasa da, yukarıdaki yaklaşımın bir sonucu olarak, uyuşmazlığın esası bakımından ilk derecede kesinleşen ve istinaf incelemesine tabi tutulmayan uyuşmazlıklarda, ilk inceleme neticesinde verilen süre ret kararlarının tekrardan ele alınması gerekmektedir.

Nitekim İYUK m. 45/1 gereğince, uyuşmazlığın esası bakımından istinaf incelemesine tabi olmayan ilk derece mahkemeleri tarafından

verilen süre ret kararları hâlihazırdaki uygulamada kesin olarak verilmektedir. İlk derece mahkemesi tarafından verilen süre ret kararları ile birlikte mahkeme dosyadan el çekmektedir. Dolayısıyla ilgililerin adil yargılanma hakkı, mahkemeye erişim hakkı ve hak arama özgürlüğü doğrudan etkilenmektedir. Görüldüğü üzere, süre ret kararları gibi şekil ve usule ilişkin hususlar hakkında verilen kararlarda, ilgililerin temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edilmesi tehlikesi daha yoğun olmaktadır. Netice itibarıyla Anayasa Mahkemesinin 20.07.2022 tarihli kararı ile birlikte, İYUK m. 45/1'in uyuşmazlığın esası bakımından verilecek kararlar bakımından geçerli olacağı, şekil ve usule ilişkin olup yargılamanın sonlandırılmasına sebebiyet veren kararların ise kanun yoluna açılması gerektiği yorumu getirilebilecektir.

Ancak böylesi bir yaklaşıma karşı olarak; kanun koyucunun iradesinin net olduğu, dolayısıyla bazı uyuşmazlıklar hakkında ilk derece veya istinaf mahkemelerinin gerek esas gerekse de usulden verdiği kararlara karşı her hâlükârda kanun yoluna gidilmesinin kapatıldığı savunulabilir.

Gerçekten de mevcut İYUK hükümleri gereğince konusu itibarıyla ilk derecede kesinleşen uyuşmazlıklar hakkında, yerel mahkemeler tarafından verilen süre ret kararları kesin olarak verilmesi gerekmektedir. Aksi durum kanun koyucunun açık iradesine aykırılık teşkil edecektir. Dolayısıyla söz konusu yerel mahkeme kararlarına karşı ilgililerin kanun yoluna başvurma hakkı söz konusu değildir.

Ancak yerel mahkemeler tarafından verilen anılan süre ret kararları neticesinde, mahkeme tarafından uyuşmazlığın esasına hiç girilmeden kesin bir şekilde dosyadan el çekilmektedir. Bu durum ise yukarıdaki açıklamalarımız kapsamında, ilgililerin mahkemeye erişim hakkı ve etkili başvurma haklarına ölçsüz bir şekilde müdahale teşkil etmektedir. Nitekim yerel mahkemelerin söz konusu kesin süre ret kararlarına karşı, ilgililerin, davanın süresinde açılmamasının nedenlerine ilişkin hukuki iddialarının ileri sürülmesi engellenmiş olmaktadır. Bunun yanında davanın süresinde açılıp açılmadığı hususunun çözülebilmesi için hukuki yorumun gerekli olduğu veya yerel mahkeme tarafından verilen süre ret kararının hatalı olarak tespit edildiği durumlar vaki olabilir. Söz konusu hâller neticesinde ilgililerin temel hak ve özgürlüklerinin ihlali ortaya çıkabilmektedir. Anılan ihlalleri

engellenmenin yolu ise uyuşmazlığın esası bakımından ilk derecede kesinleşen uyuşmazlıklarda yerel mahkemeler tarafından verilen süre ret kararlarının, kanun yolu incelemesine tabi tutulmasıdır. Mevcut İYUK hükümleri ise buna cevaz vermemektedir.

Yukarıdaki açıklamalarımız göz önünde bulundurulduğunda, açıklamaya çalıştığımız 20.07.2022 tarihli Anayasa Mahkemesi kararına konu olan temyiz kanun yoluna kapalı ve ilk kez istinaf mercileri tarafından verilen istinaf başvurularının süre aşımı nedeniyle reddine ilişkin kararların, ilgililerin temel hak ve özgürlüklerini ihlal etmesi söz konusu olmaktadır. Ancak anılan Anayasa Mahkemesinin iptal kararıyla söz konusu istinaf süre ret kararlarına karşı kanun yoluna gidilebilmesinin önü açılmış oldu. Dolayısıyla artık bu karar ile birlikte mevcut İYUK hükümleri uyarınca, söz konusu istinaf süre ret kararlarının temyizi mümkün hale gelmiştir.

Ancak uyuşmazlığın esası bakımından ilk derecede kesinleşen uyuşmazlıklarda yerel mahkemeler tarafından verilen süre ret kararlarına karşı kanun yoluna gidilebilmesi mümkün değildir. Yukarıda da ifade ettiğimiz üzere, bu durum ilgililerin temel hak ve özgürlüklerini ihlal etmektedir. İlgililerin temel hak ve özgürlüklerinin ihlalini engellemek ve yerel mahkemeler tarafından verilen anılan süre ret kararlarına karşı kanun yoluna gidilebilmesi için İdari Yargılama Usulü Kanunu'muzda gerekli düzenlemelerin hayata geçirilmesi elzemdir.

6. SONUÇ

Yerel mahkeme tarafından istinaf kanun yoluna açık esas hakkında verilen kararlara karşı, ilgililer, kanunda öngörülen süre içerisinde istinaf kanun yoluna başvurabilir. İstinaf başvuru dilekçesi ilk olarak kararı veren yerel mahkeme tarafından usuli bir incelemeye tabi tutulur. İlk inceleme konularından birisi istinaf başvurusunun süresinde olup olmadığının incelenmesidir. İlk derece mahkemesi tarafından istinaf başvurusunun süresinde olmadığına ilişkin karar verilirse bu karara karşı yedi gün içerisinde istinaf kanun yoluna başvurulabilir. Uyuşmazlığın esası temyiz kanun yoluna kapalı bir uyuşmazlığa ilişkin ise istinaf merci bu başvuruyu kesin bir şekilde karara bağlar.

Eğer yerel mahkeme tarafından istinaf ilk incelemesinde, istinaf başvurusunun süresinde olduğu düşünülerek bölge idare mahkemesine dosya gönderilir ve ilk kez bölge idare mahkemesi tarafından istinaf başvurusunun süresinde olmadığına ilişkin karar verilirse, bu kararın kesin nitelikte olup olmayacağı tartışma konusu idi. Uyuşmazlığın esası temyiz kanun yoluna açık olması durumunda, istinaf merci tarafından temyiz kanun yolu açık olarak karar verilmektedir. Ancak temyiz kanun yolunun kapalı olması durumunda, bölge idare mahkemesi tarafından istinaf süre ret kararına karşı kesin bir şekilde karar verilmekte ve ilk kez bölge idare mahkemesi tarafından verilen istinaf başvurusunun süre aşımı nedeniyle reddine ilişkin karara karşı kanun yoluna başvurma imkânı ilgililere tanınmamış olmaktadır.

Anayasa Mahkemesinin 20/07/2022 tarihli ve 2022/48 E., 2022/93 K. sayılı Kararı ile İYUK m. 45/2'nin birinci cümlesi ve İYUK m. 48/7'de yer alan “ve 6'ncı” ibaresi, “*istinafın kanuni süre geçtikten sonra yapılması hali*” yönünden iptal edilmiştir. Bu durumda artık ilk kez istinaf yargı mercileri tarafından verilecek olan istinaf süre ret kararları adil yargılanma hakkı, hak arama özgürlüğü, mahkemeye erişim hakkı ve etkili başvuru hakkı gereğince temyiz kanun yoluna açık bir şekilde verilebilecektir. Nitekim Anayasa Mahkemesi kararı sonrasında uygulamada, bölge idare mahkemeleri tarafından anılan istinaf süre ret kararlarının temyiz kanun yolu açık olarak verilmeye başladığını görmekteyiz.

Bu durumda, İYUK m. 45/1 gereğince, ilk derece mahkemelerinde kesinleşen uyuşmazlıklara ilişkin yapılan ilk inceleme neticesinde verilen süre ret kararlarının da bu kapsamda değerlendirilmesi gerekmektedir. Nitekim anılan Anayasa Mahkemesi kararında, İYUK m. 45/6 gereğince İYUK m. 46'ya dâhil olmayan kararların kesin olacağına ilişkin düzenlemenin; bölge idare mahkemelerinin “konu itibarıyla” hangi davalardaki uyuşmazlıkların çözümüne dair verdikleri kararlara karşı temyiz yoluna gidilebileceğinin düzenlendiği ifade edilmiştir. Dolayısıyla istinaf talebinin şekil ve usul kurallarına uygun olup olmadığının değerlendirilmesi hususunun bu kapsamda olmadığı belirtilmiştir.

Buradan hareketle, ilk derece mahkemelerinde kesinleşen uyuşmazlıklara ilişkin olarak ilk inceleme sırasında verilen süre ret

kararlarının şekil ve usul kurallarına ilişkin olduğu açıktır. Bu durumda söz konusu yerel mahkeme kararlarının, anılan Anayasa Mahkemesi kararında belirtilen gerekçelerle adil yargılanma hakkı, hak arama özgürlüğü kapsamında mahkemeye erişim hakkı ve etkili başvuru hakkı gereğince kanun yoluna açık olması gerekmektedir.

Bununla birlikte esas bakımından ilk derecede kesinleşen uyuşmazlıklarda, ilk derece mahkemesi tarafından verilen usul kararlarının kesin verilmesi; ilgililerin adil yargılanma hakkı, hak arama özgürlüğü kapsamında mahkemeye erişim hakkı ve etkili başvuru haklarını ihlal edici nitelikte olduğu savunulmuş olsa dahi kanun koyucunun iradesinin, anılan usul kararlarının ilk derecede kesinleşmesine yönelik olduğu açıktır. Kanun koyucunun böyle bir tutum sergilemesinin sebebi, bölge idare mahkemelerindeki iş yükünü azaltarak daha etkili bir yargılama sistemini oluşturma çabasından ibarettir.

Dolayısıyla mevcut İYUK hükümleri gereğince, ilk derece mahkemeleri tarafından verilen kesin nitelikteki usul kararlarının kanun yolu açık bir şekilde verilebilmesi mümkün değildir. Ancak bu durum ilgililerin, anılan kararlar neticesinde Anayasa tarafından güvence altına alınmış olan temel hak ve özgürlüklerinin ihlâl edilmiş olması gerekçe gösterilerek bireysel başvuru hakkını engellemeyecektir. Netice itibarıyla ilk derecede kesinleşen şekil ve usul kararlarına ilişkin olarak; ilgililerin Anayasa tarafından güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklerinin ihlâl edilmemesi için İYUK'ta gerekli ve yeterli düzenlemelerin acil bir şekilde hayata geçirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

AKINCI, Müslüm, “Bağımsız İdari Otoriteler ve Ombudsman”, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, 1998.

ASLAN, Zehreddin, İdari Yargılama Usulü Kanunu, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022.

ATALI Murat, ERMENEK İbrahim ve ERDOĞAN Ersin, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2018.

İsmail Hakkı KONUŞ

- BÖLÜKBAŞI, Mustafa Oğuzhan, “Devlet İşlemlerinde Kanun Yolları, Merciler ve Başvuru Sürelerini Gösterme Yükümlülüğü (Anayasa’nın 40/2. Maddesi)”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Sayı: 15, 2020.
- ÇAĞLAYAN, Ramazan, İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları (Fransa-Türkiye Mukayeseli Bir Deneme), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017.
- ÇAĞLAYAN, Ramazan, İdari Yargılama Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.
- DEVELLİOĞLU, Ferit, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Aydın Kitabevi, Ankara, 2020.
- ERASLAN, Yunus, “İdari Yargıda İstinaf Kanun Yolu Aşamasında Verilen Gönderme Kararları Üzerine Bir İnceleme”, Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 1, 2020.
- KALABALIK, Halil, İdari Yargılama Usulü Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019.
- KAPLAN, Gürsel, İdari Yargılama Hukuku, Ekin Yayıncılık, Bursa, 2017.
- ODYAKMAZ, Zehra, Türk idari Yargılama Usulünde Kararlara Karşı Başvuru Yolları, Alfa Yayıncılık, İstanbul, 1993.
- ÖZTÜRK, Bahri, Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022.
- SEVİNÇ, Ekin, “İdari Yargılama Hukukunda Kanun Yoluna Başvuru Hakkının Anayasal Güvenceye Sahip Olması Bakımından Ele Alınması”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 24, Sayı: 2, 2020.
- SEVİNÇ, Ekin, “Türk İdari Yargılama Hukukunda İstinaf Kanun Yolu”, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, 2018.
- TEZCAN Durmuş, ERDEM Mustafa Ruhan, SANCAKDAR Oğuz ve ÖNOK Rifat Murat, İnsan Hakları El Kitabı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.
- YILMAZ, Sevda, “6545 ve 6552 Sayılı Kanunlar Çerçevesinde İdari Yargılama Usulü Değişiklikleri”, TAAD, Sayı: 28, 2016.